Tuomas Ojanen

27.1.2023

Eduskunnan perustuslakivaliokunnalle

HE 289/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi lohenkalastuksen määräaikaisesta kieltämisestä Tenojoen vesistössä

Pääasiallinen sisältö ja arvion lähtökohdat

1. Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki lohenkalastuksen määräaikaisesta kieltämisestä Tenojoen vesistössä. Esityksen tavoitteena on Tenon lohikantojen voimakkaan heikentymisen pysäyttäminen sekä luoda edellytykset lohikantojen elpymiselle ja saattamiseksi kestävälle tasolle. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.5.2023.
2. Esityksen säätämisjärjestysperusteluissa lakiehdotusta tarkastellaan perustuslain esitöitä ja perustuslakivaliokunnan merkityksellistä lausuntokäytäntöä huomioiden perustuslain 20 §:n ympäristövastuusäännökseen, perustuslain 15 §:n omaisuuden suojan sekä saamelaisten oikeudesta alkuperäiskansana ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan säätävän perustuslain 17 §:n 3 momentin kannalta. Lisäksi on huomioitu perustuslain 6 §:n yleinen yhdenvertaisuussäännös, perustuslain 18 §:ss säädetty elinkeinovapaus sekä perustuslain 8 §:ssä säädetty laillisuusperiaate. Valtiosääntöisen arvion kannalta huomioarvoisia ovat myös korkeimman oikeuden ratkaisut (KKO 2022:25 ja KKO 2022:26).

Arvio

3. Ehdotettu sääntely merkitsee lohenkalastuksen määräaikaisena täyskieltona verraten syvällekäyvää puuttumista varsinkin perustuslain 17 §:n 3 momentin mutta myös perustuslain 15 §:n turvaamiin seikkoihin. Ehdotetulla sääntelylle on kuitenkin hyväksyttävät ja oikeasuhtaiset sekä välttämättömät perusteet, jotka kiinnittyvät etenkin perustuslain 20 §:ään. Nähdäkseni voidaan olennaisessa yhtyä esityksessä esitettyyn ehdotetun sääntelyn suhteesta perustuslakiin ja kansainvälisiin sopimuksiin.
4. Ehdotettu sääntely lisää huolta saamelaislasten ja -nuorten mahdollisuuksista kasvaa kiinni perustuslaillista suojaa nauttivan saamelaisen kulttuurimuodon ytimessä olevaan lohenkalastukseen Tenojoen vesistössä. Valiokunnan lausunnossa olisi perustuslain 17 §:n 3 momentista johtuvista syistä korostettava, että on välttämätöntä tarkastella entistä enemmän vaihtoehtoja lohenkalastuksen mahdollistamiseksi ainakin saamelaislapsille ja -nuorille Tenojoen vesistössä (ks. myös PeVL 27/2022 vp, kappale 10 ja siinä yleisemmin perustuslain 17 §:n 3 momenttia toteuttavien toimenpidevaihtoehtojen selvittämisestä esitetty).
5. Esityksen valmistelujakson valossa valmistelussa saamelaiskäräjien kanssa on edelleen ollut samantyyppistä kangertelua kuin aiemmin (ks. PeVL 27/2022 vp,

kappaleet 11-13). Valiokunnan lausunnossa lienee valitettavasti olevan tarve toistaa lausunnossa PeVL 27/2022 vp, kpl 13 esitetty.